

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

Redactare: *Ioana Bârzeanu*

Tehnoredactare: *Mariana Radu*

Copertă: *Alexandra Comșa*

Ilustrație copertă: *Intrarea în lagărul de concentrare de la Auschwitz –
www.shutterstock.com*

Titlul original: **THE NAZI DOCTORS**. MEDICAL KILLING AND THE
PSYCHOLOGY OF GENOCIDE

Copyright © 1986, 2000 by Robert Jay Lifton

First published in the United States by Basic Books, a member
of Perseus Books Group

© 2014, reeditare 2019 Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate
editurii METEOR PUBLISHING

Contact:

Tel./Fax: 021.222.83.80

E-mail: editura@meteorpress.ro

Distribuție la:

Tel./Fax: 021.222.83.80

E-mail: carte@meteorpress.ro

www.meteorpress.ro

ISBN 978-606-910-129-2

Descrierea CIP este disponibilă la Biblioteca Națională a României

ROBERT JAY LIFTON

MEDICII NAZIȘTI

Exterminarea medicală
și psihologia genocidului

Traducere din limba engleză
de Mihai-Dan Pavelescu

**METEOR
PUBLISHING**

Se dedică victimelor nazismului.

Supraviețuitorilor.

Și celor care au continuat să lupte împotriva
forțelor răului, care au dus la
crime în masă și genocid.

Cuprins

<i>Prefață la ediția 2000</i>	7
<i>Cuvânt-înainte</i>	12
<i>Introducere: „Lumea aceasta nu este lumea aceasta”</i>	17

PARTEA I

„VIAȚĂ NEDEMNĂ DE VIAȚĂ”: TRATAMENTUL GENETIC

<i>Introducere la Partea I</i>	37
1. Sterilizarea și viziunea biomedicală nazistă	38
2. „Eutanasia”: uciderea medicală directă	65
3. Opoziția față de uciderea medicală directă	107
4. „Eutanasia sălbatică”: medicii preiau frâiele	127
5. Participanții	135
6. Introducerea „eutanasiei” în lagăre: acțiunea tratament special 14f13	173

PARTEA A II-A

AUSCHWITZ: TRATAMENTUL RASIAL

<i>Introducere la Partea a II-a</i>	185
7. Instituția Auschwitz	191
8. Selecțiile la peron	205
9. Selecțiile în lagăr	224
10. Socializarea și integrarea în procesul de exterminare	239
11. Medicii deținuți: agonia selecțiilor	264
12. Medicii deținuți: strădaniile de a vindeca	278
13. Medicii deținuți: colaborarea cu medicii naziști	294
14. Seringile morții: injecțiile cu fenol	311

15. Impulsul spre experimente	328
16. „O ființă umană în uniformă SS”: Ernst B.	368
17. Dr. Auschwitz: Josef Mengele	408
18. Conflictul vindecare-omorâre: Eduard Wirths	464

PARTEA A III-A
PSIHOLOGIA GENOCIDULUI

<i>Introducere la Partea a III-a</i>	501
19. Dedublarea: pactul faustic	502
20. Eul Auschwitz: teme psihologice în dedublare	516
21. Genocidul	559
<i>Postfață: Depunerea mărturiei</i>	601
<i>Listă de abrevieri</i>	606
<i>Note</i>	607
<i>Mulțumiri</i>	651
<i>Index</i>	656

Prefață la ediția 2000

La paisprezece ani de la publicarea acestei cărți, medicii naziști continuă să mă obsedeze. Mi-i amintesc ca pe niște oameni deloc excepționali, care au făcut parte din cel mai cumplit proiect de ucidere – cea mai cumplită degradare umană – într-un secol extrem de sângeros. Mai mult decât atât, principiul nazist central pe care l-au întrupat ei – uciderea în numele vindecării – a continuat să reverbereze din păcate mult prea frecvent în politici mai recente de exterminare în masă, răspândite în diverse părți ale lumii.

Ne gândim imediat la „purificarea etnică” efectuată de sârbi în fosta Iugoslavie în anii 1990. Deși înfăptuite la o scară mult mai mică, toate acele crime au reamintit în mare măsură de modelul nazist. Similitudinile nu s-au rezumat doar la imaginile oamenilor atrofiați din lagăre, care-și așteptau moartea, și nici la mărturiile despre măcelurile comise și umilirea membrilor grupurilor persecutate (inclusiv violarea sistematică a bosniacelor, uneori sub ochii familiilor).

Similitudinile mai profunde au constat în combinația dintre ideologia mistică a naționalismului etnic și extraordinara brutalitate paramilitară. Ideologia sârbilor, la fel ca a naziștilor, era una de revitalizare personală și colectivă, de depășire a unor percepute răni istorice care își aveau rădăcinile în cele două războaie mondiale din secolul al XX-lea, ajungând până la cuceririle turcilor din secolul al XIV-lea. Rănile acelea puteau fi vindecate doar prin exterminarea victimelor desemnate. O altă paralelă cu naziștii a fost rolul central jucat de intelectualii sârbi; ideologia criminală a purificării etnice în numele unei Serbii Mari provenise de la membri ai Academiei Sârbe de Științe. De aici și diviziunea muncii, asemănătoare celei naziste, între ucigașii profesioniști și profesioniștii ucigași.

A existat totuși un aspect important în care purificarea etnică sârbă s-a abătut de la modelul nazist. Aproape de la bun început, ea a fost vizibilă peste tot prin intermediul revoluției mass-media din a doua jumătate a secolului al XX-lea. Orice telespectator putea vedea zilnic victime care sufereau și ucigași sârbi care jefuiau. Ulterior, internetul avea să răspândească și mai mult detaliile în întreaga lume.

Reacția mea în fața primelor imagini a semănat cu reacția multor oameni: un amestec tulburător de oroare, furie și rușine. În plus însă,

Am folosit pseudonime constând dintr-un prenume și o inițială pentru cei pe care i-am interviuat pentru această carte și alți câțiva. Am modificat, de asemenea, unele detalii de identificare, ce nu afectează substanța interviurilor, iar în câteva cazuri m-am abținut de la citate specifice.

Introducere

„Lumea aceasta nu este lumea aceasta”

Apropierea de Auschwitz

O perspectivă importantă asupra Auschwitz-ului mi-a oferit-o un stomatolog israelian, care petrecuse trei ani în lagărul acela. Încheiam un interviu lung, în care îmi povestise multe, inclusiv detalii despre dentiștii SS care supravegheau extragerea de către deținuți a lucrărilor dentare de aur din gurile semenilor evrei omorâți în camerele de gazare. Și-a măsurat din priviri încăperea confortabilă din locuința lui, cu panoramă frumoasă peste Haifa, a suspinat adânc și a încheiat:

— Lumea aceasta nu este lumea aceasta.

Cred că a vrut să spună că, după Auschwitz, ritmul și manifestările obișnuite ale vieții, oricât de inofensive sau plăcute ar fi fost, erau departe de adevărul existenței omenești. Sub acele aparențe se ascund tenebre și pericole.

Comentariul ridică de asemenea întrebarea privind capacitatea noastră de a aborda Auschwitz-ul. Din capul locului, a existat o împotrivire enormă, practic din partea tuturor, de a afla cu adevărat ce au făcut naziștii acolo. Împotrivirea aceea aproape că nu s-a diminuat, indiferent care ar fi interesul curent față de ceea ce numim „Holocaust”. Nici episoadele mai recente de ucideri în masă n-au contribuit prea multe la depășirea ei. Pentru că a-i îngădui imaginației să pătrundă în mașina nazistă de ucis – a începe să trăim experiențele acelei mașini de ucis – înseamnă a ne modifica relația cu întregul proiect uman. Nu vrem să aflăm despre asemenea fapte.

Psihologic vorbind, nimic nu este mai tenebros, mai amenințător sau mai greu de acceptat decât participarea medicilor la exterminarea în masă. Oricât de tehnicizat sau de comercial poate să fi devenit medicul modern, el continuă să fie considerat un vindecător, ba chiar unul responsabil pentru o tradiție a vindecării, pe care o onorează și

de care depind toate culturile. Ideea că medicul s-a alăturat ucigașilor adaugă o dimensiune grotescă percepției că „lumea aceasta nu este lumea aceasta”. În decursul cercetării mele, am rămas cu impresia că, printre germani și mulți alții, această implicare a medicilor a fost considerată cel mai rușinos comportament nazist.

Când ne gândim la crimele medicilor naziști, ne vin imediat în minte experimentele lor crude și uneori fatale asupra oamenilor. Experimentele acelea, care au violat necondiționat jurământul lui Hipocrate, batjocoresc și subminează însăși ideea medicului cu conștiință etică, a medicului dedicat binelui pacienților. Voi examina acele experimente asupra oamenilor din punctul de vedere al ideologiei politice și medicale a regimului.

Cu toate acestea, când ne întoarcem la rolul medicului nazist la Auschwitz, nu experimentele au fost cele mai semnificative, ci mai degrabă participarea lui la procesul de exterminare – mai precis, supervizarea de către el a crimelor în masă de la Auschwitz, de la început până la sfârșit. Aspectul acesta al comportamentului medical nazist nu a fost recunoscut pe deplin, deși suntem familiarizați cu fotografiile doctorilor naziști care efectuau rău famatele „selecții” ale evreilor sosiți, decizând care vor merge direct la camera de gazare și care vor trăi, cel puțin temporar, și vor munci în lagăr. Această exterminare prin mijloace medicale a avut însă o rațiune care a fost nu numai foarte importantă pentru teoria și comportamentul nazist, ci este valabilă și pentru alte manifestări ale genocidului.

În această carte voi examina atât „viziunea biomedicală” nazistă, ca principiu psihoistoric central al regimului, cât și comportamentul psihologic individual al medicilor naziști. Trebuie să privim ambele dimensiuni dacă vrem să înțelegem mai bine felul în care medicii naziști – și naziștii în general – au ajuns să comită faptele pe care le-au comis.

Tocmai extremismul de la Auschwitz și crimele naziste care i-au fost asociate îl apropie de irealitate. Un distins medic european, care a luptat timp de patruzeci de ani împotriva brutalității naziste – mai întâi ca deținut la Auschwitz și în alte lagăre, iar apoi ca autoritate în privința consecințelor medicale ale acelei încarcerări – mi-a spus confidențial la sfârșitul unui interviu lung:

— Știți ceva, mie tot nu-mi vine să cred că s-a întâmplat cu adevărat – că un grup de oameni i-a strâns pe toți evreii din Europa și i-a trimis într-un loc special pentru a-i omorî.

El spunea că „cealaltă lume” a Auschwitz-ului depășește orice imaginație. Uimitor este faptul că nu există o tendință încă și mai

pronunțată decât cea actuală de a accepta argumentul complet fals că n-au existat crime în masă naziste.

O altă problemă o reprezintă relația dintre medicii naziști și specia umană. Un supraviețuitor de la Auschwitz care știa ceva despre ei m-a întrebat:

— Au fost *animale* când au făcut ceea ce au făcut? Sau au fost *oameni*?

Nu l-a surprins răspunsul meu: medicii naziști au fost și sunt oameni, ceea ce-mi justifică studiarea lor, iar comportamentul lor – Auschwitz-ul în sine – a fost un produs de ingeniozitate și cruzime specific *omenească*.

I-am povestit aceluși supraviețuitor cât de banali erau majoritatea medicilor naziști pe care-i intervievasem. Nici sclipitori, nici stupizi, nici răi din fire, nici deosebit de sensibili din punct de vedere etic, ei n-au fost în niciun caz personaje diabolice – sadici, fanatici, însetați de sânge – pe care și le-au imaginat adesea oamenii. Prietenul meu a replicat:

— Este atunci *diabolic* că ei *n-au fost* diabolici.

A putut atunci să pună a doua întrebare, cea pe care o avusese de fapt în minte din capul locului:

— Cum au devenit ucigași?

Întrebarea aceea poate fi abordată, și cartea de față reprezintă o tentativă de răspuns.

Problema cu care se confrunta prietenul meu – problema cu care eu însumi m-am confruntat pe toată durata cercetărilor – este adevărul psihologic tulburător că, pentru a participa la crime în masă, nu trebuie să ai acele trăsături extreme sau diabolice necesare pentru un proiect atât de malign. Sau, cu alte cuvinte, oamenii obișnuiți pot comite acte diabolice.

Asta nu înseamnă însă că medicii naziști ar fi fost roțițe birocratice anonime sau roboți. Ca ființe umane, ei au fost actori și participanți care au manifestat anumite tipuri de comportament pentru care au fost responsabili și pe care putem începe să le identificăm.

Există așadar câteva dimensiuni ale lucrării. În centrul ei se află transformarea medicului – a actului medical în sine – din vindecător în ucigaș. Această transformare necesită din partea noastră examinarea interacțiunilor dintre ideologia politică nazistă și ideologia biomedicală în efectele lor asupra comportamentului individual și colectiv. Ajungem astfel la semnificația uciderii prin mijloace medicale pentru politica nazistă de exterminare în masă în general, și pentru crimele pe

scară mare și genocidele comise de alții. În cele din urmă, lucrarea are relevanță pentru întrebările mai cuprinzătoare privind controlul omului asupra vieții și morții – pentru medicii de pretutindeni, pentru știință și oamenii de știință și alți profesioniști în general, pentru instituții de diverse tipuri – și de asemenea pentru concepte privind natura umană și valorile umane fundamentale. Nu pot însă decât să ating majoritatea acestor probleme generale, deoarece am decis să mă concentrez asupra medicilor naziști și a uciderii prin mijloace medicale, și apoi asupra problemelor de exterminare în masă. Dar sper că alții vor găsi aici informații care i-ar putea ajuta să exploreze oricare dintre chestiunile morale arzătoare implicate în acest studiu.

Această speranță ridică întrebarea importantă a specificității și generalității. Eu consider că trebuie subliniată specificitatea proiectului nazist de exterminare, mai ales în privința evreilor, a caracteristicilor sale unice și a forțelor particulare ce l-au modelat. Dar, după ce am străbătut această etapă, trebuie de asemenea să căutăm *principiile* mai largi sugerate de acest proiect unic. Niciun alt eveniment sau instituție nu poate – și nici n-ar trebui – să fie pus pe picior de egalitate cu Auschwitz-ul; în același timp însă n-ar trebui să ne refuzăm oportunitatea de a-i explora relevanța generală pentru genocid și pentru situații foarte diferite, în care întrebările psihologice și morale pot fi considerabil mai ambigue.

Câteva cuvinte despre structura cărții. În restul secțiunii introductive, voi prezenta abordarea mea psihologică generală, interviuri și întrebări morale suplimentare, apoi voi expune teoria și practica nazistă generale ale uciderii prin mijloace medicale. Partea I examinează succesiunea de la sterilizarea forțată la crime medicale directe – sau „eutanasiu”, cum a fost denumită în mod fals –, care a devenit posibilă în urma nazificării profesiei medicale germane și care a culminat cu extinderea „eutanasiu” în lagărele de concentrare. Partea a II-a, segmentul cel mai lung al cărții, se referă la Auschwitz: evoluția sa ca instituție, selecțiile pe scară mare efectuate de medicii naziști la peron și cele pe scară mai mică din cadrul lagărului, mai ales în blocurile medicale, influența socializării asupra medicilor naziști în proiectul de exterminare, eforturile doctorilor deținuți de a supraviețui și de a rămâne vindecători în ciuda dependenței de medicii naziști, utilizarea injectiilor cu fenol pentru omoruri și experimentele efectuate asupra deținuților din Auschwitz și relația lor cu principiile biomedicale naziste. Partea a II-a se încheie cu trei studii de medici naziști individuali: cazul lui Ernst B., care relevă ambiguitatea decenței

naziste, și alte două care descriu comportamentul psihologic al lui Josef Mengele ca fanatic ideologic, respectiv al lui Eduard Wirths, ca fost „om bun”, care a organizat mașinăria medicală de ucis de la Auschwitz.

În partea a III-a, explorez principiile psihologice derivate direct de la medicii naziști, îndeosebi cel al „dedublării”, formarea unui al doilea eu, relativ autonom, care permite participarea la rău. Îmi îndrept apoi atenția asupra principiilor mai extinse ale genocidului nazist, așa cum se pot aplica altor și posibil tuturor formelor de genocid. Cartea se încheie cu o postfață oarecum personală.

Interviurile

Bazându-mă pe cei douăzeci și cinci de ani de activitate în cercetare, am pornit din capul locului de la premisa că modul cel mai bun de a afla despre medicii naziști era de a sta de vorbă cu ei; astfel, interviurile au devenit miezul pragmatic al studiului. Știam totuși că, într-o măsură mai mare decât în lucrările anterioare, va trebui să completez interviurile cu lecturi extinse și cu examinarea tuturor problemelor aferente – nu numai observațiile altora asupra comportamentului medical nazist, ci epoca nazistă în general, cultura și istoria germană și tiparele globale de persecuție în general și antievreiești în particular.

De la bun început am căutat sfaturi de la specialiști în privința tuturor aspectelor epocii – istorici, cercetători sociali, romancieri și dramaturgi (unii dintre ei, supraviețuitori ai lagărelor) – pentru a înțelege regimul și comportamentul său, lecturi, biblioteci, documente de la procese și alte surse, precum și alte persoane cu care aș fi putut discuta. Cu ajutorul burselor oferite de fundații, am început să călătoresc: inițial în Germania în ianuarie 1978, apoi în Israel și Polonia, în lunile mai și iunie ale aceluiași an. Între septembrie 1978 și aprilie 1979, am locuit în München, timp în care am desfășurat cea mai mare parte a interviurilor, în principal în Germania și Austria, dar și, din nou, în Polonia și Israel, ca și în Franța, Anglia, Norvegia și Danemarca. În ianuarie 1980, m-am întors în Israel și Germania, iar în luna martie a aceluiași an am interviuat trei supraviețuitori de la Auschwitz în Australia. Nu fusesem niciodată un globe-trotter atât de impetuos, și nici un investigator psihologic atât de absorbit sau îndurerat.

Am interviuat trei grupuri de persoane. Grupul central a fost format din douăzeci și nouă de bărbați care fuseseră implicați în mod semnificativ și la nivel înalt în medicina nazistă, douăzeci și opt dintre ei fiind doctori, iar unul fiind farmacist. Din grupul de douăzeci și opt

de doctori, cinci lucraseră în lagăre de concentrare (trei la Auschwitz), fie ca medici SS repartizați acolo, fie asociați experimentelor medicale, șase fuseseră incluși în programul de „eutanasiere” (ucidere medicală directă), opt fuseseră implicați în stabilirea politicii medicale și în dezvoltarea și implementarea teoriei medical-ideologice naziste, șase au deținut poziții medicale importante care i-au implicat în acte imorale și conflict ideologic, iar trei au fost angajați în principal în medicina militară, care i-a adus în contact cu omorârea în masă a evreilor declanșată de naziști în spatele liniilor în Europa de Est (sau care i-a determinat să încerce să se distanțeze de acestea).

Un al doilea grup a fost format din doisprezece foști profesioniști naziști importanți din afara sferei medicale: avocați, judecători, economiști, profesori, arhitecți, administratori și oficiali de partid. Scopul meu a fost de a afla experiențele avute de profesioniști în general sub regimul nazismului și relația lor cu ideologia, ca și de a obține informații de background despre politicile medicale și cele legate de medicină.

Al treilea grup pe care l-am interviuat a fost foarte diferit: optzeci de foști deținuți la Auschwitz, care lucraseră în blocurile medicale, mai bine de jumătate dintre ei fiind doctori. Majoritatea erau evrei (intervievați în SUA, Israel, Europa de Vest și Australia), dar au existat și două grupuri de neevrei, polonezi (intervievați în Cracovia, Varșovia și Londra) și foști deținuți politici (intervievați în mare parte în diverse locuri din Europa de Vest, mai ales în Viena). M-am concentrat asupra observațiilor și întâlnirilor lor cu medici naziști și cu politicile medicale aplicate la Auschwitz în general.

În privința celor două grupuri de foști naziști, mai ales al medicilor, pregătirile n-au fost niciodată simple. De la început era clar că introducerea cea mai bună ar fi trebuit să vină din partea unor germani care se bucurau de un anumit statut în societatea lor și care îmi priveau cercetările cu înțelegere. Demersurile mele au fost ajutate de bursa oficială pe care am primit-o din partea Institutului Max Planck de Cercetare în Psihopatologie și Psihoterapie, condus de dr. Paul Matussek. Prima mea sarcină a fost aceea de a localiza foști medici naziști de renume în timpul regimului, ceea ce am reușit cu ajutorul asistenților, recurgând la cărți, experți, mărturii indirecte și căutări intense de adrese. Când descopeream un nume și o adresă, profesorul Matussek trimitea persoanei respective o scrisoare standard pe care o concepuserăm împreună cu multă atenție. Scrisoarea mă descria ca fiind un eminent cercetător psihiatric american, care desfășura un studiu al „tipurilor de stres și conflicte” trăite de medicii germani în

timpul național-socialismului, menționa lucrările mele anterioare despre Hiroșima și Vietnam, îmi sublinia angajamentul de a păstra confidențialitatea și ruga persoana respectivă să coopereze. În cazul unor răspunsuri pozitive, eu expediam o scrisoare scurtă, menționând dorința de a înțelege cât mai corect posibil evenimente din epoca aceea.

Neîndoios, destinatarii scrisorilor înțelegeau că „stresul și conflictele” reprezentau eufemisme pentru probleme mai sinistre, totuși, din diverse motive psihologice personale, aproximativ 70% dintre cei abordați au acceptat să mă vadă. Unii au considerat că trebuiau să dovedească amabilitate față de un „coleg” din străinătate, care le fusese prezentat de o persoană cu statut medical înalt în propria lor țară. Timpul scurs de la epoca nazistă le-a permis unora să considere că acum puteau vorbi despre ea. Ba chiar procedând astfel, puteau avea ocazia de a-și afirma o identitate postnazistă. Am rămas cu impresia că mulți dintre acești foști medici naziști păstraseră în adâncul lor sentimente de vinovăție și rușine la care nu aveau acces – adică, forme inconștiente sau detașate de autocondamnare discretă. Sentimentele acelea nerecunoscute concordau cu nevoia lor de a vorbi.

Dar felul în care și-au abordat sentimentele respective a fost în mod frecvent opusul confruntării cu ei înșiși; tendința dominantă printre acești medici naziști a fost, mai degrabă, de a mi se prezenta ca indivizi decenti care încercau să ia lucrurile așa cum erau. Și doreau din partea mea o confirmare a acestei opinii despre ei înșiși. În plus, fiind în vârstă – cei mai tineri se apropiau de șaiszeci de ani, marea majoritate aveau aproape șaptezeci de ani, iar unul avea nouăzeci și unu de ani – , se găseau în acea etapă a vieții când ne place să ne „revedem” trecutul, pentru a-i da un înțeles și a-i afirma moștenirea după trecerea în neființă.

O parte dintre bărbații aceștia doreau să fie auziți; aveau de spus lucruri pe care majoritatea nu le mai spusese niciodată până atunci, și în niciun caz celor din jur. Cu toate acestea, niciunul dintre ei – nici măcar un singur fost medic nazist cu care am discutat – n-a ajuns la o evaluare etică exactă a faptelor sale personale și a conjuncturii generale din care făcuse parte. Puteau să rememoreze evenimentele în detalii remarcabile, ba chiar puteau să examineze sentimente și să vorbească în general cu o sinceritate surprinzătoare – dar mai mult la persoana a treia. Narratorul, moral vorbind, nu era prezent.

A trebuit să țin seama de multe paliere de adevăr și neadevăr. Am încercat să aflu tot ce puteam despre fiecare medic nazist în parte înainte

de a mă întâlni cu el, iar după aceea să compar și să verific detalii și interpretări cu cele disponibile din alte surse: interviuri cu alți foști medici naziști și cu profesioniști din alte domenii, interviuri cu foști deținuți și victime, mai ales cei care fuseseră doctori la Auschwitz, relatări scrise de toate felurile despre forme de comportament medical nazist, îndeosebi acelea apărute relativ curând după război, și dintr-o mulțime de cărți și documente, inclusiv înregistrări din procese, dar și jurnale și scrisori dacă existau. Toate aceste informații suplimentare au fost necesare pentru a evalua nu numai falsificări voluntare sau (mai frecvent) distorsionări, ci și probleme legate de memorie. Am discutat evenimente care se petrecuseră cu treizeci, patruzeci sau mai mulți ani în urmă; uitarea și manifestările de detașare emoțională se puteau combina cu distorsionările în folosul personal. În același timp însă am întâlnit amintiri însușite și exacte, alături de o sinceritate surprinzătoare și autodemascare. Pentru a emite o judecată interpretativă, a trebuit să combin toate aceste informații, dar în cele din urmă am simțit că învățasem multe despre medicii naziști pe care-i interviuasem și despre medicii naziști în general.

Cu cei mai mulți dintre ei am petrecut patru sau mai multe ore, de obicei pe parcursul a două sau mai multe interviuri. Pregătirile au variat însă mult, în funcție de disponibilitatea lor și de importanța pentru carte. Pe unii i-am văzut o singură dată, iar unul dintre ei a încheiat interviul după numai o jumătate de oră. Cu alții am stat însă mai mult; la câțiva, au fost douăzeci-treizeci de ore în întâlniri de câte o zi întreagă. Marea majoritate a interviurilor au trebuit traduse. Ca și la unele lucrări din trecut, am putut instrui câțiva interpreți care să traducă într-o manieră ce a permis un dialog rapid și relativ direct. Indiferent care ar fi limitările unui interpret, prezența lor s-a dovedit un avantaj real în câteva cazuri: un tampon care le-a permis medicilor naziști, dacă se simțeau inconfortabil și ambivalenți, să abordeze chestiuni cu încărcătură mare într-o manieră mai liberă decât ar fi putut-o face în cadrul unui dialog direct, mai amenințător. Intensitatea dezvoltată în aceste interviuri n-a fost mai redusă decât în cele câteva interviuri pe care le-am putut avea în engleză (din cauza fluenței interviuatului). În ambele tipuri de situații, fără excepție, medicii au fost de acord să înregistrez interviurile, astfel că am dispus de o reproducere exactă a celor discutate și am putut lucra ulterior cu materialul german original.

O ironie nepremeditată a metodei de abordare a fost cerința (formulată de Comitetul pentru Cercetări cu Subiecți Umani al

Universității Yale și respectată în general de cercetătorii americani) de a obține „acceptul informat” din partea medicilor naziști. Cerința în sine rezulta din Procesul Doctorilor de la Nürnberg și era așadar o consecință a conduitei incorecte a acelorași medici pe care-i interviuasem sau a asociaților lor. Tușa aceea de omenie părea corectă și de aceea, în corespondența purtată cu medicii înainte de întâlnirea propriu-zisă, am reafirmat principiile confidențialității, precum și dreptul lor de a pune orice întrebări doreau și de a înceta să mai participe în orice moment la un interviu specific sau la cercetare în general. Principiile acestea au fost declarate în formulare scrise pe care i-am rugat pe toți să le semneze, uneori la începutul sau la sfârșitul primului interviu, iar alteori în timpul celei de-a doua întâlniri sau prin poștă (în funcție de aprecierea mea: dacă introducerea formularului într-un moment anume va intensifica o situație deja stresantă, afectând astfel interviul).

Dintre medicii pe care i-am interviuat, doi se aflau în toiul unor procese rezultate din activitățile lor naziste. Altul ispășise o lungă condamnare la închisoare. Mulți dintre ei fuseseră reținuți după război pentru perioade de până la câțiva ani, fără să fie implicați în vreun proces oficial. Cu totul, însă, n-au fost cel mai identificabil grup criminal de medici: membrii aceluși grup fie fuseseră condamnați la moarte la Nürnberg și în procesele următoare, fie muriseră din cauze naturale cu ani în urmă, întrucât fuseseră în majoritate vârstnici la momentul crimelor lor. Însă cei cu care m-am întâlnit până la urmă, așa cum voi descrie, nu scăpaseră de comportamentul malefic.

Am decis să nu-mi menționez originea evreiască în corespondența preliminară cu ei. Fără doar și poate, unii au suspectat că eram evreu, deși niciunul nu m-a întrebat direct. În singura ocazie când subiectul a apărut în mod explicit, medicul respectiv (în decursul unui interviu care a avut loc spre sfârșitul documentării) a făcut referire la un articol din revista *Time* care îmi descria cercetarea și menționa că eram evreu. Referirea lui mieroasă la „istoria tragică” a popoarelor noastre mi-a confirmat impresia că, dacă mi-aș fi subliniat originea de la început, informația respectivă ar fi influențat și limitat răspunsurile în timpul interviurilor, iar numărul foștilor medici naziști care ar fi refuzat să se întâlnească cu mine ar fi fost mai mare. Indiferent însă dacă am vorbit sau nu despre ea, originea mea evreiască a fost cumva prezentă în mod semnificativ în toate interviurile, cu certitudine în abordarea mea și probabil în percepții la un anumit nivel al conștiinței din partea medicilor germani.